

ГЕОГРАФІЧНІ НАУКИ

Себта А.А.

студентка,

*Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

ДО ПИТАННЯ ПРО ОБҐРУНТУВАННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «НОВОСТВОРЕНІ ЕТНОГРАФІЧНО- КРАЄЗНАВЧІ ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ»

У більшості країн світу туризм розвивається як система, що надає всі можливості для всебічного ознайомлення з історією, культурою, звичаями, духовними і релігійними цінностями певної країни та її народу, водночас приносячи помітні прибутки у бюджети держав. На сучасному етапі розвитку суспільства та міжнародної економічної системи туризм є однією з наймасштабніших і найприбутковіших форм міжнародних економічних відносин, що розвивається надзвичайно швидкими темпами.

Дослідження етнічного туризму розпочались в останній чверті ХХ століття з напрацювань західноєвропейських та американських авторів. Стрімкий розвиток урбанізаційних процесів, з усіма їхніми позитивними та негативними супутніми явищами, розвиток засобів зв'язку і транспорту та криза індивідуальності мешканця мегаполісу спричинили до вибухоподібного зростання популярності етнотуризму, що не могло не привернути увагу дослідників різного фаху.

Уперше визначення поняття «етнотуризм» сформулював американський дослідник В. Сміт, який визначив етнічний туризм, як «туризм, основною метою якого є пізнання глибинних традицій екзотичних народностей та включає відвідування їхніх домівок і сіл, спостереження за танцями та обрядами, торгівлю примітивними виробами» [3, с. 58]. Деяко пізніше Р. Макінтош та С. Гьольднер, критично опрацювавши сформульовану В. Смітом дефініцію, визначили етнотуризм як «подорож з метою спостереження за культурою і способом життя по-справжньому екзотичних народів» [3, с. 59].

Паралельно з терміном «етнічний туризм» у науковому вжитку широко використовують термін «аборигенський туризм». Цей термін вперше використали Д. Гетц та В. Джеймісон [3, с. 59]. Р. Батлер і Т. Хинч визначили поняття «корінний туризм», під яким розуміють «туристичну діяльність, у якій беруть безпосередню участь корінні етнічні групи з метою дослідження або споглядання атрактивних ознак власної культури, від якої вони відійшли з огляду на ті або інші обставини» [3, с. 60]. Вони вважають, що корінний туризм передбачає участь в ньому представників корінних народів, у той час як в етнічному туризмі можуть бути задіяні не обов'язково представники етнічних груп, культура яких в даному конкретному випадку виявилася атрактивною.

Стосовно думки українських дослідників щодо дефініції поняття «етнічний туризм», то також немає одностайності. Значною мірою це викликано тією обставиною, що в Законі України «Про туризм» не виділено його як одного із видів туризму [7]. Серед 17 запропонованих видів туризму найбільш близьке відношення до етнічного туризму мають культурно-пізнавальний та сільський.

Переважна більшість українських туризмологів пропонують якщо не ототожнювати ці поняття, то принаймні співвідносити їх як ціле та часткове. Зокрема, Л. Кирилук, вказуючи на швидкі темпи розвитку в Україні ностальгічного туризму, виділяє одним з його видів етнічний і пов'язує цей вид туризму передусім із відвідуванням родичів, які опинились по різні сторони кордону. Пропонує визначити наступні основні райони його масового розвитку на території нашої держави – прикордонне Закарпаття, Львівщина, Волинь [4]. Цю позицією поділяють інші дослідники [5], що втілилось у низці науково-популярних праць [6].

Отже, в науковій літературі немає єдиного підходу до визначення поняття «етнічний туризм». Більшість існуючих досліджень етнічного туризму в концентрують увагу на окресленні етнотуризму як подорожей до тубільних етносів – носіїв традиційних культур. Паралельно з терміном «етнічний туризм» застосовують поняття «ностальгічний», «аборигенський» і «корінний» туризм.

Отже, узагальнивши вищевикладене, етнічний туризм – це вид туристичної діяльності, який задовольняє інтереси споживачів до пізнання матеріальної та духовної культури певного етносу (етнічної групи, етнографічної групи), що проживає (або проживав у минулому) на певній території.

На формування етнічних туристичних ресурсів найістотніше впливають три основні групи чинників: етнокультурні, географічні та історичні. Етнічна самобутність має прояв в усіх сферах життя етносу: мові, одязі, архітектурі, плануванні будівель, облаштуванні житла і робочого місця, домашньому господарстві, вихованні дітей і, звичайно, фольклорі. Також на формування етнографічно-краєзнавчих туристичних ресурсів впливають природні умови, мова, релігія, а також історичний шлях певного етносу. Тому туристичні ресурси для етнічного туризму дуже багаті, різноманітні та своєрідні.

Туризм базується на цільовому та розумному використанні певних ресурсів, які називають туристичними. Нині існує безліч наукових визначень поняття «туристичні ресурси».

Як зазначено в Законі України «Про туризм», «туристичні ресурси – це сукупність природно-кліматичних, оздоровчих, історико-культурних, пізнавальних та соціально-побутових ресурсів відповідної території, які задовольняють різноманітні потреби туриста» [7].

Такі вітчизняні автори як І.В. Зоріна і В. Квартальнова подають це поняття в такій трактовці: «Ресурси туристичні – природні, історичні, соціально-культурні об'єкти, з об'єктами туристичного показу включно, а також інші об'єкти, здатні задовольняти духовні потреби туристів, сприяти відновленню та розвитку їхніх фізичних сил» [1, с. 254].

У туристичній індустрії ресурсом виступає не лише, наприклад, певний природний комплекс чи пам'ятка архітектури, а й такі блага як затишок, незабруднені компоненти природи, гостинність господарів, доступність атракцій і т.п. Там, де немає туристичних ресурсів, хоча б новостворених, прикладом чого можуть слугувати ОАЕ, туризм розвиватись не може.

Ресурсна база етнографічного туризму загалом є доволі широкою й охоплює різнобічні як матеріальні пам'ятки традиційної культури етнографічних груп (житло, сакральні споруди, одяг, предмети побуту, кухня, художні промисли й інші елементи традиційного господарства), так і духовні (особливості діалекту, звичаї, традиції, визначні історичні місця, фольклор (пісні, легенди, танці та ін.).

Тепер, на основі викладеного вище аналізу, зробимо спробу визначити поняття «новостворені етнографічно-краєзнавчі туристичні ресурси».

Загальновідомо, що етнографічні ресурси – це елементи традиційної культури і побуту етнографічних груп певного народу. Важливою особливістю ресурсів етнографічного туризму, яку доцільно

використовувати в процесі організації туристичної діяльності, є це можливість їхнього примноження через організацію систематичної пошукової роботи, створення нових музеїв, мистецьких колекцій, пам'яток, відтворення етнографічної ситуації минулого та проведення різних етнокультурних заходів.

Згідно з визначення «Академічного тлумачного словника української мови» поняття «новостворений – нещодавно або щойно створений» [2, с. 436].

Таким чином, можемо узагальнити, що новостворені етнографічно-краєзнавчі туристичні ресурси – це матеріальні пам'ятки і духовні надбання традиційної культури етнографічних груп певної території, котрі є порівняно недавно створеними, і які здатні задовольняти духовні, естетичні, пізнавальні та ін. потреби туристів, сприяти їх всебічному розвитку.

Тобто при визначенні «новостворених ресурсів» доцільно чітко визначити хронологічні межі, щодо яких буде віднесено ті чи інші ресурси до новостворених. При дослідженнях особливостей розвитку етнографічного туризму в межах нашої держави такою «точкою відліку» ми пропонуємо вважати здобуття Україною незалежності. Тобто етнографічно-краєзнавчі туристичні ресурси, що були створені протягом останніх трьох десятиліть ми пропонуємо відносити до новостворених.

Список використаних джерел:

1. Зорін І.В., Квартальнов В.А. Енциклопедія туризму. Довідник. – М: Фінанси і статистика, 2003. – 368 с.
2. Білодід І.К., Бурячок А.А. та ін. Словник української мови: в 11 томах. – Том 5, 1974. – С. 436.
3. Гаврилюк А. Сучасний розвиток українського етнотуризму: зміна парадигми // Науковий вісник Чернівецького університету. Збірник наук. праць. – Вип. 665–666. Філософія. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2013. – С. 56–61.
4. Кирилюк Л.М. Нові (нетрадиційні) види туризму України / Л.М. Кирилюк. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/naturalNzvdpu_geogr/2008_17/novi%20vudu%20tyruzmy.pdf
5. Колесник О. Формування класифікаційних ознак туризму у системі економічних аспектів розвитку суспільства / О.Колесник [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2009_1/36pdf
6. Прутула В. Європейці обирають етнічний туризм в Криму / В. Прутула [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://origin.radiosvoboda.org/content/article/948627.html>
7. Про туризм: Закон України // Туристична діяльність. Нормативна база / Упорядкування: Роїна О.М. – К.: КНТ, 2005. – С. 5–29.